

**UNIVERSITATEA „ȘTEFAN CEL MARE” SUCEAVA
FACULTATEA DE LITERE ȘI ȘTIINȚE ALE COMUNICĂRII
DOMENIUL FILOLOGIE**

**B. FUNDOIANU-BENJAMIN FONDANE ET ILARIE VORONCA:
TRADUCTEURS ET AUTEURS TRADUITS**

**B. FUNDOIANU-BENJAMIN FONDANE ȘI ILARIE VORONCA:
TRADUCĂTORI ȘI AUTORI TRADUȘI**

**TEZĂ DE DOCTORAT
(Rezumat)**

**Conducător științific:
Prof. univ. dr. Albumița-Muguraș Constantinescu**

**Doctorand:
Pîrghie Cosmin-Gheorghîță**

**Suceava
2017**

CUVINTE CHEIE: B. Fundoianu-Benjamin Fondane, Ilarie Voronca, traducere poetică, autotraducere poetică, traducători, autori traduși, strategii de traducere, literalitate/ literaritate, ritm, rimă, sintaxă, raport formă-conținut.

Cuprins

CAPITOLUL 1 : Teorii ale traducerii și autotraducerii poetice	11
1. Traducerea de poezie.....	11
1.1. Intraductibilitatea și traductibilitatea poeziei.....	11
1.2. Reper de analiză	13
1.2.1 Ritmul	13
1.2.2.Rima.....	14
1.2.3. Sintaxa	15
1.3. Pentru o „poetică” a textului	16
1.4. Traducerea poetică.....	17
1.4.1. Ștefan Augustin Doinaș : traducere și recreare.....	17
1.4.2.Paul Miclău : lectura totală creatoare	18
1.4.3.Yves Bonnefoy : spre o traducere modernă	20
1.4.4.Irina Mavrodin : păstrarea „ambiguității maxime”	22
1.4.4.1. Poezia de avangardă : literaritate și literalitate	23
1.4.5.Mathilde Vischer : lectură de „apropiere” și de „distanțare”	26
2. Autotraducerea poetică.....	27
2.1. Definiție.....	27
2.2. Irina Mavrodin : un caz de rescriere.....	27
2.3. Valeria Sperti : autotraducerea „colaborativă”	28
2.4. Christine Lombez : „poetică bilingvă”.....	29
2.4.1.Spre o abordare trans-autotraductivă.....	30
3. Fundoianu-Fondane et Ilarie Voronca : reflecții și note despre traducerea poetică.....	31
3.1. Perioada românească a lui Fundoianu.....	32
3.2. Perioada franceză a lui Fondane	34
3.3. Perioada românească a lui Ilarie Voronca	35
3.4. Perioada franceză a lui Ilarie Voronca	36
Concluzii parțiale	37
CAPITOLUL 2 : Istoria traducerilor : Fundoianu-Fondane și Voronca	39

1.	Fundoianu: traducător	39
1.1.	Din idiș în română	39
1.1.1.	Traduceri de început	39
1.1.1.1.	Contextul receptării	40
1.2.	Principalele traduceri din idiș și din ebraică.....	43
1.2.1.	Anul 1913	43
1.2.2.	Anul 1914	44
1.2.2.1.	Contextul receptării.....	44
1.2.3.	Anul 1915	45
1.2.4.	Anul 1916	46
1.2.5.	Anii 1918-1923.....	46
1.3.	Traduceri din franceză în română	48
1.3.1.	Primele traduceri	48
1.3.2.	Traduceri fragmentare	51
1.4.	Din română în franceză	51
1.4.1.	Traducere integrală	51
1.4.2.	Șase poeți români traduși.....	53
2.	Ilarie Voronca : traducător	53
2.1.	Traducere în colaborare și autotraduceri	53
2.1.1.	Volumul <i>Ulysse dans la cité</i>	55
2.1.1.1.	Notă biobibliografică despre Roger Vailland	57
2.1.1.2.	Cronici și note la volumul <i>Ulysse dans la cité</i>	57
2.1.1.2.1.	Șerban Cioculescu : o traducere exactă și literală	58
2.1.1.2.2.	Jean Cassou : o traducere „naturalizantă”	59
2.1.1.2.3.	Benjamin Fondane : pierderea elementelor dintâi de poeticitate	59
2.1.2.	Autotraducerile <i>Poèmes parmi les hommes</i> și <i>Patmos</i>	60
2.1.3.	Traducerea unor poeți români	62
2.1.4.	Proiecte neterminate	63
3.	Fundoianu-Fondane : autor tradus.....	63
3.1.	Traduceri din română în franceză.....	63

3.1.1.Traducere-introducere	65
3.1.2.Traduceri fragmentare	65
3.1.3.Traduceri integrale	66
3.1.3.1. Volumul <i>Paysages</i>	67
3.1.3.1.1. Portretul traducătoarei Odile Serre	67
3.1.3.1.2. Cronici și note la volumul tradus <i>Paysages</i>	68
3.1.3.1.2.1 Gheorghe Crăciun : o traducere „pragmatică”	68
3.1.3.1.2.2 Mircea Martin : fidelitatea prozodică	69
3.1.3.1.2.3 Marlena Braester : spre o retraducere a titlului	69
3.1.3.2. Volumul <i>Images et livres de France</i>	69
3.1.3.3. Volumul <i>Le Reniement de Pierre</i>	72
3.2. Traduceri din franceză în română	72
3.2.1.Traducere-introducere	72
3.2.2.Traduceri fragmentare	72
3.2.3.Traducerea textelor din periodice	73
3.2.4.Traduceri integrale	76
3.2.5.Traduceri din franceză și din română în engleză	77
4. Ilarie Voronca : autor tradus.....	78
4.1. Din franceză în română	78
4.1.1. Traduceri integrale.....	78
4.1.2. Traduceri fragmentare	79
Concluzii parțiale	80
CAPITOLUL 3 : Analiza comparativă a traducerilor de poezie – Fundoianu-Fondane și Ilarie Voronca	
3.1. Fundoianu: traducător.....	81
3.1.1. Traduceri fragmentare	81
3.1.1.1.Din franceză în română.....	81
a.Baudelaire	81
1.Considerații asupra traducerii	81
1.1.Analiză comparativă	83

3.1.1.2. Din română în franceză.....	83
a. Arghezi.....	83
1. Analiză comparativă	84
b. Voronca	84
1. Analiză comparativă	85
3.2. Fundoianu : autor tradus	85
3.2.1. Din română în franceză	85
3.2.1.1. <i>Priveliști/ Paysages</i> (Odile Serre)	87
a. Analiza comparativă.....	87
1. Nivelul macrotextual.....	88
2. Nivelul microtextual	88
2.1. Poemul „Paradă” vs „Parade”	88
2.1.1. Analiză comparativă.....	92
2.2. Poemul „Cîntece simple: Mărior (VI)”	92
2.2.1. Analiză comparativă	93
3.3. Ilarie Voronca: traducător și autotraducător.....	93
3.3.1. Traduceri fragmentare	93
3.3.1.1. Arghezi.....	94
a. Analiză comparativă	95
3.3.1.2. Philippide	95
a. Analiză comparativă	96
3.3.2. Traduceri integrale.....	96
3.3.2.1. Traducere în colaborare și autotraduceri	100
a. <i>Ulise vs Ulysse dans la cité</i>	100
1. Analiză comparativă.....	103
b. <i>Petre Schlemihl vs Poèmes parmi les hommes</i>	104
1. Autotraducere recreatoare	104

1.1. Analiză comparativă.....	107
<i>c. Patmos și alte poeme vs Patmos</i>	108
Concluzii parțiale	112
Concluzie generală.....	113
Bibliografie.....	117
Anexe	138

Rezumat

Cercetarea noastră doctorală îmbrățișează domeniul traductologiei, mai cu seamă teoria, istoria și critica traducerii și a autotraducerii poetice, cu aplicare pe Fundoianu-Fondane și Ilarie Voronca: traducători și autori traduși. La baza alegerii acestei teme stă lucrarea de disertație intitulată „B. Fundoianu-Benjamin Fondane: traducător și autor tradus”, sub îndrumarea profesoarei Muguraș Constantinescu.

Am ales să lucrăm pe acești autori și să abordăm latura cea mai puțin explorată de către specialiști, și anume cea de traducător și de autor tradus, din mai multe motive.

În primul rând, nu există, după cunoștințele noastre, în spațiul cultural românesc sau străin, o cercetare traductologică amplă și riguroasă care să aibă în vedere traducerile, principalele opere traduse și reflecțiile teoretice asupra traducerii de poezie ale lui Fundoianu-Fondane și Ilarie Voronca. În acest sens, am găsit numai câteva lucrări pertinente, semnate de către Marlena Braester, Roxana Sorescu – pe Fondane, și Muguraș Constantinescu – pe Fondane și Ilarie Voronca, lucrări care au deschis cercetarea într-o perspectivă traductologică.

În al doilea rând, traducerea de poezie a avut un rol important pentru cei doi. Fundoianu debutează în presa vremii în 1912, cu trei traduceri din idiș în română din creația lui Iacob Groper. Ilarie Voronca debutează ca poet, în presa francofonă, în 1933, tot cu o traducere din română în franceză în colaborare cu poetul și jurnalistul Roger Vailland.

Fundoianu a fost un traducător asiduu al traducerii poetice. El a tradus texte din trei limbi: din idiș în română, din franceză în română și din română în franceză. De asemenea, acesta a tradus un număr important de creații ale unor poeți pe care i-a apreciat, fiind vorba de: Iacob Groper, Abraham Reisen, Simon Frug, Haim Nahman Bialik, Alehem Salom, Solomon An-Sky, Baudelaire, Henry de Régnier, Jean-Henri Fabre, Remy de Gourmont, Charles Maurras, A. L. Zissu, Tudor Arghezi, George Bacovia, Adrian Maniu, Ilarie Voronca, Ion Minulescu, Ion Vinea. Acești autori i-au influențat concepția asupra scrierii poetice, chiar asupra identității sale evreiești, românești și franceze. La cele spuse, adaugăm că traducerea de poezie i-a oferit lui Fundoianu șansa de a experimenta, ca poet în devenire, diferite stiluri poetice.

În cazul lui Voronca, prin intermediul autotraducerii, acesta își pregătește terenul pentru opera sa poetică scrisă în franceză. De pildă, între volumul autotradus *Patmos* (1934) și primul său volum de poezie scris direct în franceză *Permis de séjour* (1935), diferența este de numai un an. Toate aceste aspecte le vom dezvolta în cadrul tezei.

Procedând la fel ca Fundoianu, adică din „reacție solidară” (Fundoianu, 1932), Ilarie Voronca a promovat în Franța o parte din poezia românească, traducând poeți ca Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Alexandru Philippide, poeți ai secolului XX, admirați de către traducător.

În al treilea rând, dorâm să arătăm în această teză că există o foarte strânsă legătură traductivă între Fundoianu-Fondane și Ilarie Voronca, legătură ce merită să fie aprofundată. De exemplu, Fundoianu publică în 1932 traducerea secvenței a V-a, din cadrul poemul *Ulise* de Voronca, însoțită de o prezentare, într-o revistă celebră din Belgia, intitulată *Le Journal des Poètes*. La un an diferență, Fondane face receptarea critică a traducerii în colaborare *Ulysse dans la cité*, publicând cronică în revista franceză *Cahiers du sud*. La acestea se mai adaugă interesul comun de a promova, prin traducere și nu numai, literatura română în spațiul cultural și literar de adopție, ca o formă particulară de a arăta care le sunt reperere și totodată de a marca raportul constant cu propria cultură românească.

În ceea ce privește „cuplul” Fundoianu-Fondane, dorim să arătăm prin această alegere că este vorba de două identități bine marcate în România și în Franța, identități care corespund celor două perioade de formare ale lui Fundoianu, respectiv Fondane, și anume cea românească și cea franceză. Suntem de părere că nu trebuie să neutralizăm acest aspect, chiar dacă pseudonimul Fondane este mult mai cunoscut în spațiul internațional decât pseudonimul Fundoianu. Considerăm că prin această distribuire a celor două nume literare ale autorului nostru, nu creăm o ruptură de identitate, ci urmărim în mod cronologic devenirea lui în paralel cu pseudonimele pe care le-a utilizat.

Teza noastră își propune să ofere o privire de ansamblu actualizată asupra traducerii și autotraducerii poetice începând cu intraductibilitatea (Fondane, Jakobson, Tournier) și până la diversele strategii de traducere și de autotraducere ale textului poetic (Mavrodin, Lombez, Masson, Vischer, Sperti).

Ea este structurată în trei capitole: 1. Teorii ale traducerii și autotraducerii poetice; 2. Istoria traducerilor: Fundoianu-Fondane și Ilarie Voronca; 3. Analiza comparativă a traducerilor de poezie: Fundoianu și Ilarie Voronca. Aceste trei părți din teză oferă: cadrul teoretic al cercetării noastre; reconstituirea istoriei traducerilor ale lui Fundoianu și Ilarie Voronca și a principalelor traduceri ale operelor acestor autori din română și din franceză în română, în franceză și parțial în engleză; analiza comparativă a câtorva traduceri de poezie din corpusul nostru.

Din punct de vedere metodologic, utilizăm ca metode de lucru sinteza pentru partea teoretică, reconstituirea istorică pentru capitolul 2, și analiza comparativă pe corpus pentru ultimul capitol, loc în care punem mereu în raport macrotextul cu microtextul.

Primul capitol este structurat în trei subcapitole: 1. Traducerea de poezie; 2. Autotraducerea poetică; 3. Fundoianu-Fondane și Ilarie Voronca: reflecții și note asupra traducerii poetice.

În primul subcapitol prezentăm câteva repere de analiză, aplecându-ne în prealabil asupra noțiunilor de ritm, rimă și sintaxă poetică în context traductologic. Propunem și o sinteză a unor reflecții teoretice cu privire la traducerea poetică, reflecții formulate de practicieni ca Ștefan Augustin Doinaș, Paul Miclău, Yves Bonnefoy, Irina Mavrodin și Mathilde Vischer. Această muncă de selecție și de sinteză oferă prin noțiunile, conceptele cheie și strategiile de traducere prezentate, instrumentele traductologice pentru analiza propriu-zisă.

Cel de-al doilea subcapitol începe printr-o definiție a autotraducerii poetice, continuând cu o sinteză a principalelor teorii enunțate de Irina Mavrodin, Valeria Sperti și Christine Lombez.

Prezentăm și comentăm, în subcapitolul al treilea, principalele reflecții teoretice ale lui Fundoianu-Fondane și Voronca, din perioada românească și franceză, începând cu faza de comentariu și până la nevoia de a reflecta asupra traducerii de poezie. Ordinea cronologică a prezentării are drept scop să arate evoluția gândirii lor traductive. Luând în considerare raritatea unor texte ale lui Fondane și Voronca și dificultatea de a le găsi, reproducem câteva dintre ele la rubrica de anexe.

Cel de-al doilea capitol are patru părți: Fundoianu: traducător; 2. Ilarie Voronca: traducător; 3. Fundoianu-Fondane: autor tradus; 4. Ilarie Voronca: autor tradus.

Începem prima parte cu traduceri fragmentare de început ale lui Wechsler, din idiș în română, continuând cu traduceri fragmentare din franceză în română și din română în franceză. În vederea traducerilor din 1912 și a celor din 1914, publicate cu pseudonimele enigmatice I. G. Ofir și I. G. Hasir, vom analiza receptarea acestora în presa vremii, arătând, cu exemple precise, că aparțin traducătorului Fundoianu.

În cea de-a doua parte prezentăm și comentăm traduceri făcute de Ilarie Voronca din română în franceză, autotraducerile sale și proiectele de traducere pe care nu le-a finalizat.

Părțile trei și patru vizează traduceri principalelor opere ale lui Fundoianu-Fondane și Ilarie Voronca, traduceri pe care le grupăm în ordine cronologică în traducere-introducere, traduceri fragmentare și traduceri integrale. În acest fel, dăm un plus de rigoare și de claritate contextului aleatoriu de apariție a traducerilor. Ținând cont de multitudinea de informații despre traducere, precum numele traducătorului, revista sau editura la care a apărut, data și anul publicării, ne-am gândit să le redăm într-un tabel recapitulativ plasat la sfârșitul fiecărei subsecțiuni.

Ultimul capitol analitic are trei subcapitole: 1. Fundoianu: traducător; 2. Fundoianu: autor tradus; 3. Ilarie Voronca: traducător și autotraducător. Am ales drept corpus de analiză: traducerea poemului „Don Juan aux enfers” de Baudelaire, făcută de Fundoianu și publicată cu titlul „Don Juan în infern”; versiunea „Archeologie” realizată de Fundoianu în franceză după poemul românesc „Archeologie” de Tudor Arghezi; traducerea secvenței a V-a a poemului *Ulise* de Voronca, făcută de către Fundoianu și versiunea pentru aceeași secvență dată de Roger Vailland în colaborare cu autorul poemului. Corpusul nostru mai include și versiunea din română în franceză a volumului *Priveliști* de Fundoianu realizată de către traducătoarea Odile Serre; traducerea „Automne” de către Voronca a poemului „Toamna” de Arghezi; versiunea „La vie d'à côté” de Voronca a poemului „Viața alături” de Philippide; traducerea colaborativă *Ulysse dans la cité* elaborată de Vailland și Voronca după volumul *Ulise* și cele două autotraduceri *Poèmes parmi les hommes* și *Patmos* de Voronca după volumele *Petre Schlemihl* și *Patmos și alte șase poeme*.

Alegerea corpusului de texte din franceză în română și din română în franceză vizează trei aspecte importante. Primul ține de dificultățile de traducere pe care le ridică fiecare poezie începând cu cea a lui Baudelaire scrisă în alexandrini cu un anumit tip de ritm și de rimă până la textul avangardist al lui Voronca, caracterizat printr-o sintaxă eliptică, fără punctuație, cu imagini insolite, descriptive, care se înlănțuie uneori într-un ritm foarte alert. Prin acest tip de texte aparent „clasice” și „moderne”, arătăm diferitele strategii de traducere și modul în care Fundoianu îmbrățișează și adaptează un stil poetic la alt stil.

Al doilea aspect vizează analiza unor traduceri realizate de către Fundoianu și Voronca la un interval de timp tocmai pentru a vedea dacă gândirea lor și modul de a traduce au suferit între timp modificări substanțiale. Ne propunem să observăm în ce mod cei doi traduc aceste texte, dacă traducătorii acordă o importanță particulară prozodiei textului original, dacă își folosesc talentul poetic în scopuri traductive, dând o versiune apropiată de textul sursă, sau în scopuri poetice, practicând o traducere creatoare la limita rescrierii.

Al treilea aspect are în vedere analiza traducerilor celor mai reprezentative opere ale lui Fundoianu și Voronca din spațiul cultural și literar român. Având în vedere că volumul *Priveliști* de Fundoianu apare în Franța, în traducerea lui Serre, după 66 de ani în raport cu originalul, ne propunem să observăm impactul pe care îl are această traducere pentru publicul francofon. În cazul lui Ilarie Voronca, analizăm strategiile de a se autotraduce în franceză

Pentru a realiza analiza comparativă, utilizăm conceptele, noțiunile și strategiile de traducere ca: omisiunea, neutralizarea, normalizarea, autotraducerea literalistă, literală și

recreatoare. La acestea se mai adaugă și câteva dintre tendințele deformante propuse de Antoine Berman.

În concluzie, originalitatea tezei noastre constă, pe de o parte, în alegerea temei, în modul de a o trata într-o perspectivă traductologică, pe de altă parte, în analiza comparativă pe corpus la nivel macrotextual și microtextual

Sperăm ca această teză de doctorat, care începe cercetarea aprofundată pe traducătorii Fundoianu și Voronca, va oferi noi piste de lucru.

Bibliografie

A. Corpus de analiză :

- **Fundoianu-Fondane :**

1. ARGHEZI, Tudor, 1927, « Arheologie » in : *Cuvinte potrivite*, Fundația Culturală Principele Carol, pp. 99-100.
2. ARGHEZI, Tudor, 1932, « Archéologie », traduction par B. Fundoianu, publiée dans l'article « Roumanie. Point de vue et sélection d'un écrivain heureux d'être partial », *Journal des Poètes*, II, 15 mars.
3. BAUDELAIRE, Charles, 1908, « Don Juan aux enfers », in : *Les Fleurs du mal*, précédées d'une notice par Théophile Gautier, Paris, Calmann-Levy, URL : <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k8571036/f116.image> (consulté le 01/03/2017)
4. BAUDELAIRE, Charles, 1914, « Don Juan în infern », traduction faite par B. Fundoianu, *Versuri și proză* (Iasi), III, 17-18, 1-5 novembre, p. 525.
5. FONDANE, Benjamin, 1996, *Le Mal des fantômes, précédé de Paysages*, traduction par Odile Serre, Paris-Méditerranée.
6. FONDANE, B., 2004, « Chansons simples : Marior », in « Les mots se meurent de changer de bouche: Fondane et l'écriture de traduction », article publié dans la revue *Cahiers Benjamin Fondane*, nr. 7, p. 76.
7. FONDANE, Benjamin, 2004, *Priveliști. Poeme / Landscapes. Poems*, traducere din limba română de Dan Solomon, Editura Institutului Cultural Român, București.
8. FUNDOIANU, B., 2011, *Opere I. : Poezia antumă*, ed. Îngrijită de Paul Daniel, George Zarafu și Mircea Martin ; cuv. înainte și pref. de Mircea Martin ; tab. cronologic și dosar critic de Roxana Sorescu ; post. de Ion Pop, București, Editura Art.
9. VORONCA, Ilarie, 1932, « Ulysse (fragment) », traduction par B. Fundoianu, *Journal des Poètes*, II, 15 mars.
10. VORONCA, Ilarie, 1933, « séquence V », *Ulysse dans la cité*, traduction par Roger Vailland en collaboration avec l'auteur, avec une préface par G. Ribemont-Dessaignes, et un dessin par Marc Chagall, Éditions du Sagittaire, Paris.

11. VORONCA, Ilarie, 2003, « secvența a V-a », *Ulise. Brățara nopților*, ediție îngrijită și prefață de Ion Pop, Editura Dacia, Cluj-Napoca, Colecția : Avangarda, coordonator Ion Pop.

• **Ilie Voronca :**

1. ARGHEZI, Tudor, 1927, « Toamna », in : *Cuvinte potrivite*, Fundația Culturală Principele Carol, pp, 139-141.
2. ARGHEZI, Tudor, 1946, « Automne », traduction par Ilarie Voronca, in : *Cahiers France Roumanie*, nr. 2, janvier, p. 39.
3. PHILIPPIDE, Al., 1939, « Viața alături », in : *Visuri în vuietul vremii*, Editura pentru literatură și artă, pp. 87-90.
4. PHILIPPIDE, Al., 1958, « La vie d'à côté », traduction par Ilarie Voronca, in : Hubert Juin, *Poèmes roumains. Des origines à nos jours*, Editions Hautefeuille, Paris, pp. 192-193.
5. VORONCA, Ilarie, 1932, *Petre Schlemihl*, Tipografia Bucovina, București.
6. VORONCA, Ilarie, 1933, *Ulysse dans la cité*, traduction par Roger Vailland en collaboration avec l'auteur, avec une préface par G. Ribemont-Dessaignes, et un dessin par Marc Chagall, Éditions du Sagittaire, Paris.
7. VORONCA, Ilarie, 1933, *Patmos și alte șase poeme*, Editura Vreamea, București.
8. VORONCA, Ilarie, 1934, *Poèmes parmi les hommes*, Éditions des Cahiers du "Journal des Poètes".
9. VORONCA, Ilarie, 1934, *Patmos*, Éditions des Cahiers Libres.
10. VORONCA, Ilarie, 2003, *Ulise*, in *Ulise. Brățara nopților*, ediție îngrijită și prefață de Ion Pop, Editura Dacia, Cluj-Napoca, Colecția : Avangarda, coordonator Ion Pop, pp. 15-41.

B. Fundoianu: traduceri, retraduceri și republicări

1. 1912

OFIR, I. G., « Noapte de vară », *Floare-albastră* (Iași), I, no. 1, 15 mai, p. 3.

OFIR, I. G., « Peste ape », *Floare-albastră*, I, 1, 15 mai, p. 13.

OFIR, I. G., « Creație », *Floare-albastră*, I, 2, 15 iunie, p. 21.

2. 1913

REISEN, Wiliam [sic !], « O melodie evree », traduction de « jargon », version envoyée par Beno à Lina le 4/17 janvier, Iași.

3. 1914

HAȘIR, I., « Cîntare », *Absolutio* (Iași), I, 3, 25 janvier, p. 40.

HAȘIR, I., « De profundis », *Absolutio*, I, 5, 15 mai, p. 82.

4. 1915

REISEN, Abraham, « Ghetto », traduction faite par B. Wechsler, *Hatikvah* (Galați), I, 3, 7 juillet, p. 47.

FRUG, Simon, « Ca lacrima-i limpede cerul », tr. de B. Wechsler, *Hatikvah* (Galati), I, 4, 29 juillet, p. 66.

SCHNEYUR, Zalman, « O piatră », tr. de B. Wechsler, *Hatikvah* (Galati), I, 7, 15 septembre, pp. 120-121.

SCHNEYUR, Zalman, « Lied de dragoste », tr. de B. Wechsler, *Hatikvah* (Galati), I, 9, 25 octobre, p. 163.

BIALIK, « Cînd n-oi mai fi. Pagină de album », tr. de B. Wechsler, *Hatikvah* (Galati), I, 9, 25 octobre, p. 160.

BIALIK, « Lied de dragoste », tr. de B. Wechsler, *Hatikvah* (Galati), I, 9, 25 octobre, p. 163.

GROPER, Iacob, « Nocturna proletarului », tr. de B. Wechsler, *Hatikvah* (Galati), I, 8, 5 octobre, p. 138.

5. 1916

REISEN, A., « Lied », tr. de B. Fundoianu, *Hatikvah* (Galati), I, 16, 6 février, p. 289.

BIALIK, « În iarbă », tr. de F. Benjamin, *Hatikvah* (Galati), I, 20-21, 5 avril, p. 341.

GROPER, Iacob, « Peste ape », tr. de B. Wechsler, *Hatikvah* (Galati), I, 20-21, 5 avril, p. 344.

ROSENFELD, Moris, « Poporului meu », tr. de B. Wechsler, *Hatikvah* (Galati), I, 23, 8 mai, p. 388.

SALOM, Alehem, « Zidul de jale » (de la serie « Flori, povestiri pentru copii ») tr. de W., avec une note biographique « Holieled Haibri », Le supplément littéraire mensuel pour les enfants de la revue *Hatikvah* (Galati), II, 2, 8 juillet, p. 4.

6. 1918

FRANCE, A., « Zeilor li-e sete », tr. de B. Fundoianu, *Omul liber* (Iasi), II, 16, 19 mai, p. 4 ; 17, 20 mai, p. 4 ; 18, 21 mai, p. 4 ; 19, 23 mai, p. 4.

FRANCE, A., « Zeilor li-e sete », tr. de B. F. et Ion Nicoară (B. Fundoianu, N. D. Cocea), *Oltul*, 1, 1-19.

7. 1920

GOURMONT, Rémy de, « Ochiul lui Claude Monet », tr. de B. Fd., *Cuvîntul liber* (Bucarest), II, 44, 16 novembre, pp. 19-21.

MAURASS, Charles, « Anthinea (fragment) », tr. de B. Fd., *Cuvîntul liber* (Bucarest), II, 46, 16 décembre, pp. 23-25.

8. 1921

RÉGNIER, Henri de, « Amintirea », tr. de B. Fund., *Rampa* (Bucarest), V, 1087, 19 juin, p. 3.

RÉGNIER, Henri de, « Ora iubirii », tr. de B. Fund., *Rampa*, V, 1096, 27 juin, p.1.

RÉGNIER, Henri de, « Grădina », tr. de B. Fd., *Rampa*, V, 1102, 2 juillet, p. 1.

RÉGNIER, Henri de, « Toamna », tr. de B. Fd., *Rampa*, V, 1115, 17 juillet, p. 1.

FABRE, Jean-Henri, « Originea insectelor », tr. de B. Fd., *Rampa*, V, 1090, 22 juin, pp. 2-3.

BAUDELAIRE, « Spleen », tr. de B. Fd., *Rampa*, V, 1146, 24 août, p.2

BAUDELAIRE, « Spleen », tr. de B. Fd., *Rampa*, V, 1146, 24 août, p.2.

9. 1922

AN-SKI, S., « Dybuk », tr. de B. Wechsler, *Hasmonaea* (Bucarest), V, 2-3 juillet-août, pp. 52-57.

AN-SKI, S., « Dybuk », tr. de B. Wechsler, *Hasmonaea* (Bucarest), V, 4 septembre, pp. 34-35.

AN-SKI, S., « Dybuk », tr. de B. Wechsler, *Hasmonaea* (Bucarest), V, 5 octobre, pp. 27-31.

AN-SKI, S., « Dybuk », tr. de B. Wechsler, *Hasmonaea* (Bucarest), V, 6, novembre, pp. 21-25.

10. 1928

ZISSU, A. L., *La Confession d'un candélabre*, traduit du roumain par B. Fondane. Portrait de Maxy, Paris : Éditions Picart, (14 mai), 120 p.

11. 1932

BACOVIA, George, « Plomb d'automne » et « Autrement », traduction par B. Fundoianu, *Journal des Poètes* (Bruxelles), II, 15, 5 mars.

MANIU, Adrian, « Fragment de Salome », traduction faite par B. Fundoianu, *Journal des Poètes* (Bruxelles), II, 15, 5 mars.

MINULESCU, Ion, « Romance », traduction par B. Fundoianu, *Journal des Poètes*, II, 15 mars, p. 4.

VINEA, Ion, « Route » et « Roman », traductions par B. Fundoianu, *Journal des Poètes*, II, 15 mars, p. 4.

C. Fundoianu-Fondane: autor tradus :

1. FONDANE, Benjamin, 1945, « Titanic. XI », traduit par Eugen Schileru, *Lumea* (Bucuresti), I, 14 octobre, p. 7.
2. FONDANE, Benjamin, 1946, « Exode (fragment) », traduit par Dora Litman, *Răspîntia* (Bucuresti), II, 19, 15 août-15 septembre, p. 2.
3. FONDANE, Benjamin, 1965, « Super Flumina Babilonis », « Cor », « Glasul în deșert », « Iunie 40 », traductions par Virgil Teodorescu, *Poezii*, Editura pentru literatură (Bucarest), pp. 267-275.
4. FONDANE, B., 1965, *Titanic*, traduction par Virgil Teodorescu, *Poezii*, Editura pentru literatură (Bucarest), pp. 185-262.

5. FONDANE, Benjamin, 1976, « Brancusi », traduction par Tea Preda, *Secolul 20*, no. 189-191, octobre-décembre.
6. FONDANE, Benjamin, 1978, « Ulisse (fragment) », « Cât cuprinde vederea. Ulisse », traduction par Virgil Teodorescu, in B. Fundoianu, *Poezii*, Ediție, note și variante de Paul Daniel și G. Zarafu; Studiu introductiv de Mircea Martin ; Postfață de Paul Daniel, Editura Minerva, București, 1978, pp. 166-173.
7. FONDANE, B., 1978, « Exercice de français » / [Exercițiu de franceză], traduction par Virgil Teodorescu, in B. Fundoianu, *Poezii*, Ediție, note și variante de Paul Daniel și G. Zarafu; Studiu introductiv de Mircea Martin ; Postfață de Paul Daniel, Editura Minerva, București, pp. 138-139.
8. FONDANE, B., 1978, « S.O.S » / [S.O.S], traduction par Virgil Teodorescu, in B. Fundoianu, *Poezii*, Ediție, note și variante de Paul Daniel și G. Zarafu; Studiu introductiv de Mircea Martin ; Postfață de Paul Daniel, Editura Minerva, București, pp.140-141.
9. FONDANE, B., 1978, « A Madame Sonia Delaunay » / [Doamnei Sonia Delaunay], traduction par Virgil Teodorescu, in B. Fundoianu, *Poezii*, Ediție, note și variante de Paul Daniel și G. Zarafu; Studiu introductiv de Mircea Martin ; Postfață de Paul Daniel, Editura Minerva, București, pp. 142-145.
10. FONDANE, B., 1978, « Scènes de la vie des lapons » / [Scene din viața laponilor], traduction par Virgil Teodorescu, in B. Fundoianu, *Poezii*, Ediție, note și variante de Paul Daniel și G. Zarafu; Studiu introductiv de Mircea Martin ; Postfață de Paul Daniel, Editura Minerva, București, pp. 146-149.
11. FONDANE, B., 1978, « Nature morte » / [Natura moartă], traduction par Virgil Teodorescu, in B. Fundoianu, *Poezii*, Ediție, note și variante de Paul Daniel și G. Zarafu; Studiu introductiv de Mircea Martin ; Postfață de Paul Daniel, Editura Minerva, București, pp. 150-153.
12. FONDANE, B., 1978, « L'aube d'un certain jour » / [Zorii unei zile], traduction par Virgil Teodorescu, in B. Fundoianu, *Poezii*, Ediție, note și variante de Paul Daniel și G. Zarafu; Studiu introductiv de Mircea Martin ; Postfață de Paul Daniel, Editura Minerva, București, pp. 154-155.
13. FONDANE, B., 1978, « Fécondité de l'insuffisant » / [Fecunditatea neputinței], traduction par Virgil Teodorescu, in B. Fundoianu, *Poezii*, Ediție, note și variante de Paul Daniel și G. Zarafu; Studiu introductiv de Mircea Martin ; Postfață de Paul Daniel, Editura Minerva, București, pp. 156-159.

14. FONDANE, B., 1978, « Qui l'aura dit ? » / [Cine-ar fi spus ?], traduction par Virgil Teodorescu, in B. Fundoianu, *Poezii*, Ediție, note și variante de Paul Daniel și G. Zarafu; Studiu introductiv de Mircea Martin ; Postfață de Paul Daniel, Editura Minerva, București, pp. 160-161.
15. FONDANE, B., 1978, « Notes de voyage » / [Însemnări de călătorie], traduction par Virgil Teodorescu, in B. Fundoianu, *Poezii*, Ediție, note și variante de Paul Daniel și G. Zarafu; Studiu introductiv de Mircea Martin ; Postfață de Paul Daniel, Editura Minerva, București, pp. 162-165.
16. FONDANE, Benjamin, 1980, *Rimbaud golanul*, trad. Sorin Mărculescu, *Imagini și cărți*, pp. 451-591.
17. FONDANE, Benjamin, 1980, *Falsul tratat de estetică*, trad. Sorin Mărculescu, *Imagini și cărți*, pp. 591-693.
18. FONDANE, Benjamin, 1993, *Conștiința nefericită*, trad. par Andreea Vlădescu, Humanitas.
19. FONDANE, Benjamin, 1994, « Philoctetes. A dramatic poem », trad. par Eric Freedman, *Cardozo Studies in Law and Literature* (Yeshiva University, New York), 6, 1, spring/Summer.
20. FONDANE, Benjamin, 1998, « Le psaume du lépreux » (1917), trad. du roumain par Marlena Braester, *Europe* (Paris), 827, mar., pp. 41-44.
21. FONDANE, Benjamin, 1998, « Maeterlinck » (1922), trad. du roumain par Marlena Braester, *Europe* (Paris), 827, mar., pp. 45-47.
22. FONDANE, B., 1998, « Judaïsme et hellénisme (I-XI) », traduction par Ramona Fotiade, *Cahiers Benjamin Fondane*, rubrique « Traductions », 2/automne 1998, pp. 33-55.
23. FONDANE, B., 1998, « Métempsychose », traduction par Ramona Fotiade, *Cahiers Benjamin Fondane*, rubrique « Traductions », 2/automne pp. 55-57.
24. FONDANE, B., 1998, « Utopie et territoire », traduction par Ramona Fotiade, *Cahiers Benjamin Fondane*, rubrique « Traductions », 2/automne pp. 57-58.
25. FONDANE, Benjamin, 1999, « La Fatalité chez Ibsen », traduction par Odile Serre, *Europe* (Paris), avril, pp. 40-42.
26. FONDANE, Benjamin, 2000-2001, « B. Fondane et F. Aderca : une correspondance », traduction par Héléne Lenz, *Cahiers Benjamin Fondane*, nr. 4 : « Fondane lecteur ».

27. FONDANE, Benjamin, 2000-2001, « Le droit de lire », traduction par Helene Lenz, *Cahiers Benjamin Fondane*, nr. 4 : « Fondane lecteur ».
28. FONDANE, Benjamin, 2002, *Images et livres de France*, traduit du roumain par Odile Serre, Éditions Paris- Méditerranée.
29. FONDANE, Benjamin, 2003, *Peters's Denial*, traduction par Ioana Stamatescu, *Hot Black Ink*, Modernist Idiosyncrasies : Urmuz-Mateiu-Blecher-Fondane, Naum, Plural Culture & Civilisation, Editura Institutului Cultural Român, 3 (19), pp. 168-180.
30. FONDANE, Benjamin, 2003, « Jules de Gaultier in the Arts », in *Rediscovering Benjamin Fondane*, Peter Lang, traduction par Arta Lucescu Boutcher, pp.107-112.
31. FONDANE, Benjamin, 2003, « The poet's destiny », in *Rediscovering Benjamin Fondane*, Peter Lang, traduction par Arta Lucescu Boutcher, p. 112.
32. FONDANE, Benjamin, 2003, « Hertz IV », in *Rediscovering Benjamin Fondane*, Peter Lang, traduction par Arta Lucescu Boutcher, p. 113.
33. FONDANE, Benjamin, 2003, « Three Scenarii-Cinema poems (2 X 2) », en version bilingue, in *Rediscovering Benjamin Fondane*, Peter Lang, traduction par Arta Lucescu Boutcher, pp. 123-129.
34. FONDANE, Benjamin, 2003, « Ulysses», « The time of the poem – fragments », en version bilingue, in *Rediscovering Benjamin Fondane*, Peter Lang, traduction par Arta Lucescu Boutcher, pp. 131-149.
35. FONDANE, Benjamin, 2003, « Rimbaud le voyou (VIII) – fragment » et « The distressed consciousness – fragment », en version bilingue, in *Rediscovering Benjamin Fondane*, Peter Lang, traduction par Arta Lucescu Boutcher, pp. 151-167.
36. FONDANE, Benjamin, 2005, *Scriitorul în fața Revoluției (articole politice din perioada 1927-1935)*, trad. par Ion Pop, Editura Institutului Cultural Român.
37. FONDANE, Benjamin, 2008, *Brâncuși*, trad. din limba franceză, studiu, note și comentarii : Luiza Palanciuc, Mihai Șora ; pref. : Olivier Salazar-Ferrer ; dosar : Monique Jutrin ; eseu : Marlena Braester ; cu un desen și două fotografii : Constantin Brâncuși. – Cluj-Napoca : Limes.
38. FONDANE, Benjamin, 2008, *La porțile Indiei*, trad. din limba franceză : Petru Creția ; îngrij. ed. și introd. : Radu Bercea ; pref. la ed. franceză : Michel

- Carassou ; studiu : Xavier Accart ; trad., note și comentarii adiționale : Luiza Palanciuc, Mihai Șora.
39. FONDANE, Benjamin, 2008, *Lumea existențială și Duminica istoriei*, trad. din limba franceză, studiu, note, comentarii și anexe : Luiza Palanciuc, Mihai Șora ; pref. : Michel Carassou, post. și dosar : Olivier Salazar-Ferrer ; – Cluj-Napoca : Limes.
40. FONDANE, Benjamin, 2010, « Le Reniement de Pierre », en traduction par Serre, *Poèmes d'autrefois*, Éditions Le temps qu'il fait, Paris.
41. FONDANE, B., 2013, *Opere XIV. : Baudelaire și experiența abisului*, trad. de Ion Pop și Ioan Pop-Curșeu ; ed. critică de Ion Pop, Ioan Pop-Curșeu și Mircea Martin ; studiu introd. și sinopsis al receptării de Mircea Marti ; pref. de Monique Jutrin ; postf. de Ioan Pop-Curșeu și Dominique Guedj, București, Editura Art.
42. FONDANE, Benjamin, 2013, « Hertza », traduction par Carmen Oszi, *Cahiers Benjamin Fondane*, nr. 16, à la rubrique : « Empreintes bibliques dans les textes roumains ».
43. FUNDOIANU, B., 1934, « Soir mystique » (1917), in : Mario Roques, *La Poésie roumaine contemporaine*, The Taylorian Lecture, Oxford, Clarendon Press.
44. FUNDOIANU, B., 1965, *Ulisse*, traduction par Virgil Teodorescu, in : Poezii, antologie și traduceri de Virgil Teodorescu, cu o prefață de D. Petrescu, Editura pentru literatură.
45. FUNDOIANU, 1974, B., *Priveliști – și inedite –*, Ediție îngrijită, introducere și note de Paul Daniel, Editura Cartea Românească.
46. FUNDOIANU, B., 1974, « Poetu-n patrule », traduction par Romulus Vulpescu, *Manuscriptum* (Bucuresti), V, 3, mars, p. 31.
47. FUNDOIANU, 1978, B., *Peozii*, Ediție, note și variante de Paul Daniel și G. Zarafu. Studiu introductiv de Mircea Martin ; postfață de Paul Daniel, Editura Minerva, Bucuresti.
48. FUNDOIANU, B., 1998, « Paroles à propos d'un ami », traduction par Marlena Braester, *Cahiers Benjamin Fondane*, rubrique « Traductions », 2/automne 1998, pp. 58-59.
49. FUNDOIANU, B., 1998, « Cimetière », traduction par Odile Serre, *Cahiers Benjamin Fondane*, rubrique « Traductions », 2/automne, p. 60.

50. FUNDOIANU, B., 1998, « Le monologue de Balthazar », traduction par Odile Serre, *Cahiers Benjamin Fondane*, rubrique « Traductions », 2/automne, pp. 61-63.
51. FUNDOIANU, B., 1999, *Privești : Poeme (1917-1923)* / Benjamin Fondane, *Paysages : Poèmes (1917-1923)*, dans la même traduction en français par Odile Serre, Paralela 45, Pitești, (volume réédité en 2002 et 2005).
52. FUNDOIANU, B., 2005, *Privești : Poeme (1917-1923)* / *Paysages : Poèmes (1917-1923)*, traducere în limba franceză de Odile Serre, Paralela 45, Pitești.
53. FUNDOIANU, B., 2009, « D. Anghel », traduction par Carmen Oszi, *Cahiers Benjamin Fondane*, nr. 12, à la rubrique : « Fondane et les poètes roumains ».
54. FUNDOIANU, B., 2011, « Syntaxe (Une incursion dans la littérature roumaine) », traduction par Hélène Lenz, *Cahiers Benjamin Fondane*, nr. 14, à la rubrique : « L'œuvre roumaine ».
55. FUNDOIANU, B., 2011 « Un entretien de Sarina Cassvan avec B. Fundoianu (1930) », traduction par Speranța Milancovici, *Cahiers Benjamin Fondane*, nr. 14, à la rubrique : « L'œuvre roumaine ».
56. FUNDOIANU, B., 2012, « Les Juifs de Roumanie », traduction par Carmen Oszi, *Cahiers Benjamin Fondane*, nr. 15, à la rubrique : « Aspects de l'œuvre roumaine ».
57. FUNDOIANU, B., 2012, « Le voyage », traduction par Hélène Lenz, *Cahiers Benjamin Fondane*, nr. 15, à la rubrique : « Aspects de l'œuvre roumaine ».

D. Opere ale lui Fundoianu-Fondane:

1. F., Benjamin, 1916, « Metempsihoză », *Hatikvah* (Galați), II, 1, 19 juin, pp. 12-13.
2. F., 1919, « Utopie și teritoriu », *Mîntuirea* (Bucarest), I, 6, 29 janv, p. 1.
3. FONDANE, B., 1925, « Exercice de français », *Contimporanul*, an IV, nr. 59, 28 V, p. 4.
4. FONDANE, Benjamin, 1927, « S.O.S », *Integral*, an III, nr. 12-14, VI-VII, p. 10.
5. FONDANE, Benjamin, 1927, « A Madame Sonia Delaunay », *Integral*, an III, nr. 13-14, VI-VII, p. 10.
6. FONDANE, Benjamin, 1927, « Scènes de la vie des lapons », *Integral*, an III, nr. 13-14, VI-VII, p. 11.

7. fondane, b., [sic!], 1928, *trois scénarii cinépoèmes*, 2 photos par man ray, Paris, Documents internationaux de l'Esprit Nouveau, URL : <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k859417j/f17.image.r=trois%20scenarii%20cin%20epoemes> (consulté le 28/06/2017)
8. FONDANE, Benjamin, 1929, « Nature morte », *Unu*, an II, nr. 9, I, p. 1.
9. FONDANE, Benjamin, 1929, « L'aube d'un certain jour », *Unu*, an II, nr. 11, III, p. 1.
10. FONDANE, Benjamin, 1930, « Fécondité de l'insuffisant », *Unu*, an III, nr. 24, IV, p. 3.
11. FONDANE, Benjamin, 1930, « Qui l'aura dit ? », *Unu*, an III, nr. 24, IV, p. 3.
12. FONDANE, Benjamin, 1930, « Notes de voyage », *Unu*, an III, nr. 24, IV, p. 3.
13. FONDANE, Benjamin, 1933, « Ulysse dans la cité par Ilarie Voronca », *Cahiers du Sud*, nr. 154, septembre.
14. FONDANE, Benjamin, 1937, *Titanic*, Cahiers du Journal des Poètes.
15. FONDANE, Benjamin, 1947, « Super Flumina, Chœur, La voix dans le désert, Juin 40 », *Cahiers du Sud* (Marseille), XXVI, 282, pp. 201-206.
16. FONDANE, Benjamin, 1998, *Faux Traité d'esthétique*, Paris-Méditerranée, Paris.
17. FUNDOIANU, B., 1919, « Fatalitatea la Ibsen », *Rampa* (Bucarest), III, 418, 16 fev., p. 1.
18. FUNDOIANU, B., 1919, « Traducătorii lui Heine (I) », *Mântuirea*, București, I, 152, 19 iulie, p. 1 ; « II » : I, 152, 19 iulie ; « III » : I, 163, 30 iulie, p. 1 ; « IV » : I, 166, 2 august, p. 1.
19. FUNDOIANU, B., 1919, « Iudaism și helenism », *Mântuirea* (« I » – I, 171, 8 août, p. 1 ; « II » – I, 172, 16 août, p. 1 ; « III » – I, 179, 16 août, p. 1 ; « IV » – I, 182, 19 août, p. 1 ; « V » – I, 185, 22 août, p. 1 ; « VI » – I, 187, 24 août, p. 1 ; « VII » – I, 200, 6 sept / 201, 7 sept, p. 1 ; « VIII » – I, 210, 16 sept., p. 1 ; « IX » – I, 214, 20 sept./ 215, 21 sept., p. 1 ; « X » – I, 228, 5 oct., p. 3 ; « XI » – I, 230, 8 oct., p. 1).
20. FUNDOIANU, B., 1920, « Psalmul leprosului », *Lumea evree*, an II, nr. 9, 1 V, pp. 1-3.
21. FUNDOIANU, Benjamin, 1922, *Imagini și cărți din Franța*, București, Editura Socec&Co.
22. FUNDOIANU, B., 1926, « Cîntec simplu », *Puntea de fildeș*, București, 2, 2 mai, p. 9.
23. FUNDOIANU, B., 1929, « Paradă », *Opinia publică*, București, I, 2, iuin, p. 2.

E. Manuscrisele lui Fundoianu :

1. FUNDOIANU, B., 1912, *Caietul J [manuscris tip carte] : [versuri]*, Iași, (33 file) ; Biblioteca Națională a României, Colecții Speciale, sala Manuscrise.
2. FUNDOIANU, B., 1914, *Caietul D [manuscris tip carte] : [versuri]*, (8 file) ; Biblioteca Națională a României, Colecții Speciale, sala Manuscrise.
3. FUNDOIANU, B., 1914, *Cântece. Caietul E [manuscris tip carte] : [versuri]*, (19 file) ; Biblioteca Națională a României, Colecții Speciale, sala Manuscrise.
4. FUNDOIANU, B., 1914-1915, *Caietul B [manuscris tip carte] : [versuri]*, (26 file); Biblioteca Națională a României, Colecții Speciale, sala Manuscrise.
5. FUNDOIANU, B., 1914-1915, *Caietul I [manuscris tip carte] : [versuri]*, (21 file); Biblioteca Națională a României, Colecții Speciale, sala Manuscrise.

F. Ediții critice ale lui Fundoianu-Fondane :

1. FONDANE, Benjamin, 1982, *Rencontres avec Léon Chestov*, textes établis et annotés par Nathalie Baranoff et Michel Carassou ; préface par Michel Carassou, Plasma, Paris, 1982.
URL : <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k33221729/f1.image> (consulté le 02.07.2017)
2. FONDANE, Benjamin, 1998, *Benjamin Fondane et les Cahiers du Sud. Correspondance*, Édition établie et annotée par Monique Jutrin, Gheorghe Has et Ion Pop; introduction: Monique Jutrin, Éditions de la Fondation Culturelle Roumaine, Bucarest.
3. FONDANE, Benjamin, 1999, *Fundoianu/Fondane et l'avant-garde*, Petre Răileanu et Michel Carassou, Fondation Culturelle Roumaine, Paris-Méditerranée.
4. FONDANE, B., 2013, *Opere XIV. : Baudelaire și experiența abisului*, trad. de Ion Pop și Ioan Pop-Curșeu ; ed. critică de Ion Pop, Ioan Pop-Curșeu și Mircea Martin ; studiu introd. și sinopsis al receptării de Mircea Marti ; pref. de Monique Jutrin ; postf. de Ioan Pop-Curșeu și Dominique Guedj, București, Editura Art.
5. FONDANE, Benjamin, 2015, *Entre littérature et philosophie*, textes réunis par Monique Jutrin, Parole et Silence.

6. FUNDOIANU, B., 1974, *Privești – și inedite* –, Ediție îngrijită, introducere și note de Paul Daniel, Editura Cartea Românească.
7. FUNDOIANU, B., 1980, *Imagini și cărți*, Ediție de Vasile Teodorescu, studiu introductiv de Mircea Martin, traducere de Sorin Mărculescu, Editura Minerva, București.
8. FUNDOIANU, B., 1983, *Poezii (I-II)*, prefață de Dumitru Micu, tabel cronologic de Paul Daniel și George Zărafu, Biblioteca pentru toți, Editura Minerva, București.

G. Volume și articole despre Fundoianu-Fondane:

1. BARON, Ovidiu, 2010, *Paysage et image poétique chez Ilarie Voronca, Benjamin Fondane et Henri Michaux*, Editura InfoArt Media, Sibiu.
2. BRAESTER, Marlena, 2004, « Les mots se meurent de changer de bouche: Fondane et l'écriture de traduction », article publié dans la revue *Cahiers Benjamin Fondane*, nr. 7.
3. BRUNEA-FOX, 1998, F., *Iubite fondane...: scrisori inedite*, Editura Vinea.
4. CĂLINESCU, George, 2001, *Istoria literaturii române (compendiu)*, capitolul « XXVI. Tradiționaliștii (B. Fundoianu) », Editura Litera, Chișinău, pp. 348-349.
5. CIOPRAGA, Constantin, 1995, « Neliniștea tragică : B. Fundoianu », *Amfiteatru cu poeți*, Editura Junimea, Iași, pp. 288-304.
6. CONSTANTINESCU, Muguraș, 2017, « Théorie, pratique et critique des traductions chez Fondane ; repères pour une traduction 'loyale' », in : *La traduction sous la loupe: lectures critiques des textes traduits*, Peter Lang, 2017, p. 119.
7. CRĂCIUN, Gheorghe, 2001, « Între poeticitate și pragmatism », *Observator Cultural*, ianuarie, nr. 47.
8. CROHMĂLNICEANU, Ovid S., 1971, *Literatura română și expresionismul*, Editura Eminescu, București, p.119.
9. CROHMĂLNICEANU, Ov. S., 1974, *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol. II, Editura Minerva, București, pp. 395-404.
10. *DICȚIONARUL LITERATURII ROMÂNE*, 2012, coordonator general Eugen Simion, Academia Română, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, pp. 608-612.

11. DINCA, Irina, 2014, « Benjamin Fondane și poetica abisului : refuzul sintezei », *Philologica Jassyensia*, an X, nr. 1 (19), Supliment, pp. 149-157.
12. *EURESIS*, 2008, cahiers roumains d'études littéraires et culturelles, nouvelle série, nr. 3-4, « Appel à Fondane, appel de Fondane, Institutul Cultural Roman.
13. *EURESIS*, 1999-2000, cahiers roumains d'études littéraires, Trois centenaires: Marcel Raymond, Tudor Vianu, Benjamin Fondane. Éditions Univers, Bucarest.
14. FINKENTHAL, Michael, GRUSON, Claire, SORESCU, Roxana, 2013, *B. Fundoianu – Benjamin Fondane [Text tipărit] : o nouă lectură : volum dedicat memoriei lui Leon Volovici (1938-2011)*, Iași, Editura Universității 'Alexandru Ioan Cuza'.
15. FONDANE, Benjamin, 2006, « Philosophe et écrivain (Jassy (Roumanie), 14 novembre 1898 ? Auschwitz, 2 ou 3 octobre 1944) », *Archives Juives*, 2 vol. 39, p. 125-127. Article extrait du site : <http://www.cairn.info/revue-archives-juives-2006-2-page-125.htm> (consulté le 12/07/2017)
16. GRÜN, Ecaterina, 2002, *L'image récurrente de la route chez trois écrivains roumains d'expression française*, Universitatea de Verst, Timișoara.
17. JUTRIN, Monique, 1989, *Benjamin Fondane et Le périple d'Ulysse*, Librairie A.-G. Nizet, Paris.
18. JUTRIN, Monique, 2004, « Réflexions autour d'un panorama de la poésie 1933-43 » Cahiers Benjamin Fondane, nr. 7.
19. LOVINESCU, Eugen, 1981, *Istoria literaturii române contemporane*, II, capitolul XL, Editura Minerva, București, pp. 320-321.
20. MARTIN, Mircea, 1984, *Introducere în opera lui B. Fundoianu*, București, Editura Minerva.
21. MODREANU, Simona, « Benjamin Fondane sau experiența abisului », *Convorbiri literare*, URL: <http://convorbiri-literare.dntis.ro/MODREANUoct4.html> (consulté le 12/07/2017)
22. NICULESCU, Carmen, 2007, « Moduri de expresie în lirica simbolistă românească », *Annales Universitatis Apulensis. Series Philologica*, nr.1, 8, p. 127.
23. OIȘTEANU, Andrei, 2001, « Benjamin Fundoianu. Coodonate iudaice », *Caietele 'Viața Românească'*, nr. 2.
24. OSZI, Carmen, 2011, « Un territoire en papier : Benjamin Fondane et le débat sioniste dans la presse juive roumaine », in Till R. Kuhnle, Carmen Oszi/ Saskia S.

- Wiedner (éds.), *Orient lointain – proche Orient : La présence d’Israël dans la littérature francophone*, Éditions Verlag.
25. PÂRGHIE, Cosmin, 2015, « Oglinzi întortocheate : evreul văzut prin lentila istoriei. Statutul de lider spiritual evreiesc în vremuri de restriște », *Convorbiri literare*.
 26. PÎRGHIE, Cosmin-Gheorghită, 2015, « Itinéraire traductif chez Fundoianu et Ilarie Voronca », *ANADISS*, nr. 20 (II), 188-193.
 27. PÎRGHIE, Cosmin-Gheorghită, 2015, « Traduire la poésie : le poème ‘Paradă’ [Parade] de B. Fundoianu traduit en français par Odile Serre, in : *CISL*, vol. XIII, partea I, pp, 435-443.
 28. PÎRGHIE, Cosmin-Gheorghită, 2016, « La traduction de la poésie roumaine d’avant-garde : B. Fundoianu et Ilarie Voronca, *Philologica Jassyencia*, an XII, nr. 2 (24), pp. 273-270.
 29. PERPESSICIUS, 1976, « B. Fundoianu : *Priveliști*, poeme », *Mențiuni Critice*, antologie și prefață de Eugen Simion, Editura Albatros, pp. 62-64.
 30. PETRESCU, Radu I., 2003, *Privirea Medusei : poezia lui B. Fundoianu – Benjamin Fondane*, Iași, Editura Universității ‘Alexandru Ioan Cuza’.
 31. PETROVEANU, M., 1966, « Tragismul unui destin », *Studii literare*, Editura Pentru Literatură, București, pp. 189-222.
 32. POP, Ion, 2010, « Ulise al lui Fundoianu-Fondane », în revista *Viața Românească*, no. 9-10.
 33. POP, Ion, 2011, « Cu Benjamin Fondane dincolo de istorie », în revista *România Literară*, no. 18.
 34. POP, Ion, 2012, « L’Ulysse de B. Fundoianu-Fondane », *Lendemains*, revue trimestrielle d’études comparatives sur la France, pp. 148-159.
 35. PRICOP, Constantin, 2004, « B. Fundoianu și literatura română », în revista *România Literară*, no. 27, 2004.
 36. SALAZAR, Danilo de, 2015, « Despre metaforele tăcerii în *Priveliști* de B. Fundoianu », *Caietele Sextul Pușcariu*, II, Cluj-Napoca, pp. 572-587.
 37. SALAZAR-FERRER, Olivier, « Le poème désaccordé de Benjamin Fondane », article publié dans la revue *Cahiers Benjamin Fondane*, nr. 7/2004, p. 18.
 38. SALAZAR-FERRER, Olivier, 2005, « L’Exode de Benjamin Fondane et l’attestation existentielle », *Acta Iassyensia Comparationis*, 3, pp. 55-68.

39. SALAZAR-FERRER, Olivier, 2005, « Benjamin Fondane. Cosmopoétique de l'errance », *La Lettre R*, Suceava, pp. 92-100.
40. SALAZAR-FERRER, Olivier, 2013, « Benjamin Fondane et la crise de réalité », *Comprendre*, vol. 15/1, pp. 71-90.
41. SORESCU, Roxana, 2009, « B. Fundoianu – Anii de ucenicie I-II », în *Observator Cultural*, no. 500 și 501, 18 și 26 noiembrie.
42. SORESCU, Roxana, 2011, « Benjamin Fondane et Jacob Groper », traduction faite par Carmen Oszi, d'un article paru dans la revue *Observator Cultural*, 12 et 18 nov. 2009. L'article traduit a été publié en *Cahiers Benjamin Fondane*, no. 14.
43. SORESCU, Roxana, 2013, « Portret în oglindă livrească: Fundoianu și Baudelaire », article publié dans la revue *Observator Cultural*, juin, no. 676.
44. SORESCU, Roxana, 2017, « B. Fundoianu despre Eminescu », România literară, nr. 26. URL : http://www.romlit.ro/b._fundoianu_despre_eminescu (consulté le 02/07/2017)
45. STOLERU, Victor, 2000, *B. Fundoianu-Benjamin Fondane*, Editura « Grai și suflet – Cultura Națională ».
46. ȘERBAN, Geo, *B. Fundoianu. Strigăt întru eternitate*, Investigație documentară, alcătuire, și îngrijire editorial: Geo Șerban, Caiet Cultural (2) editat de „Realitatea Evreiască”, publicație a Federației Comunităților Evreiești din România; tiparul executat la atelierele tipografice „Metropol”.
47. TOMESCU, Ana-Marina, 2007, *B. Fundoianu-Benjamin Fondane: un scriitor între două literaturi*, Cartea Universitară, București.
48. TOMUȘ, Mircea, 1968, « Poezia lui Fundoianu », Cincisprezece poeți, Editura Pentru Literatură, București, pp. 210-229.
49. ULICI, Laurențiu, 1974, « B. Fundoianu », *9 poeți*, Editura Enciclopedică română, București, pp. 222-227.
50. VOLOVICI, Léon, 1998, « Le Paradis perdu. Correspondance familiale », article publié dans la revue *Cahiers Benjamin Fondane*, no.2.

H. Buletine, caiete și asociații dedicate lui Fundoianu-Fondane :

1. *Bulletins de la Société d'Études Benjamin Fondane (BSEBF)*, nr. 1-2 (1994), 3-4 (1995), 5-6 (1996), Jérusalem. (Biblioteca Academiei Române)

2. *Cahiers Benjamin Fondane* : nr. 1 : « Fondane et l'Argentine » (1997) ; nr. 2 : « Periple d'un Juif irrésigné » (1998) ; nr. 3 : « Fondane cinéaste » (1999) ; nr. 4 : « Fondane lecteur » (2000-2001) ; nr. 5 : « Fondane et Chestov devant l'Histoire » (2001-2002) ; nr. 6 : « La collaboration de Fondane aux revues » (2003) ; nr.7 : « Situation de Benjamin Fondane poète » (2004) ; nr.8 : « Fondane sous l'Occupation » (2005) ; nr. 9 : « Autour de Rimbaud le voyou » (2006) ; nr. 10 : « Relecture du *Faux Traité d'esthétique* » (2007) ; nr. 11 : « Benjamin Fondane et le théâtre – relecture d'*Ulysse* » (2008) ; nr. 12 : « *La Conscience malheureuse* – lectures de *Titanic* » (2009) ; nr. 13 : « *L'Exode, Super flumina Babylonis, La Conscience malheureuse* » (2010) ; nr. 14 : « Benjamin Fondane devant l'histoire » (2011) ; nr. 15 : « Baudelaire et l'expérience du gouffre » (2012) ; nr. 16 : « Benjamin Fondane lecteur de la Bible » (2013) ; nr. 17 : « Parole biblique et pensée existentielle » (2014) ; nr. 18 : « Une bibliothèque vivante – Fondane et la Grande Guerre » (2015) ; nr. 19 : « Relectures du *Mal des Fantômes* – Fondane lecteur » (2016) ; nr. 20 : « Fondane homme de théâtre - *Au temps du poème* » (2017).
3. *Société d'Études Benjamin Fondane*, URL : <http://www.benjaminfondane.com/>
4. *Association Benjamin Fondane*, URL : <http://www.benjaminfondane.org/>

I. Ilarie Voronca : traduceri

1. ARGHEZI, Tudor, 1946, « Chant de pipeau », « Entre deux nuits », « L'heure tardive », « Plus de terre », « De l'au-delà », « Langueur », « Psaume Secret », « La fin de l'automne », « Non, jamais l'automne », « Les morts », traductions par Ilarie Voronca, *Cahiers France Roumanie*, nr. 2, janvier, pp. 31-39.
2. BLAGA, Lucian, 1967, « Autour des aïeux », « Le Corbeau », « Souvenir » et « Conclusion », traductions en collaboration avec Eugène Ionesco et Jean Vortel, publiées par Dorli Blaga dans l'article « Lucian Blaga, tradus de Eugen Ionesco și Ilarie Voronca », *Gazeta literară*, XIV/ 37 (14/IX), p. 8.
3. PHILIPPIDE, Alexandru, 1958, « Nous sommes faits en grande partie de nuit », traduction publiée par Hubert Juin dans l'ouvrage *Poèmes roumains. Des origines à nos jours*, Editions Hautefeuille, Paris, pp. 191-192.
4. VORONCA, Ilarie, 1934, « Les bottes de 7 lieues », *Les Nouvelles littéraires, artistiques et scientifiques*, à la rubrique « Poésie », Larousse (Paris), 03/17, p. 2.

5. URMUZ, 1993, « Le départ pour l'étranger », traduction faite par Ilarie Voronca, que nous avons consultée dans le livre Urmuz, *Pages Bizarres*, traduit du roumain par Benjamin Dolingher, Collection Le Bruit du Temps, dirigée par Gerard Joulie, avec le concours du Revizor, Éditions L'Âge d'Homme, Lausanne, pp. 57-59.

J. Ilarie Voronca : autor tradus :

1. VORONCA, Ilarie, 1961, *Poeme*, în românește de Sașa Pană, prefață de Eugen Simion, București, Editura pentru Literatură Universală.
2. VORONCA, Ilarie, 1972, *Poeme alese*, antologie, traduceri și prefață de Sașa Pană, București, Minerva.
3. VORONCA, Ilarie, 1973, *Mic manual de fericire perfectă*, traduction par Sașa Pană, Cartea Românească.
4. VORONCA, Ilarie, 1989, *Interviul. Unsprezece povestiri*, pref. de Ion Pop ; trad. de Barbu Brezianu și Irina Fortunescu, București, Cartea Românească.

K. Poeme și eseuri de Ilarie Voronca :

1. VORONCA, Ilarie, 1925, « Pneu », *Integral*, revistă de sinteză modernă, organ al mișcării moderne din țară și străinătate, no. 1, p. 14.
2. VORONCA, Ilarie, 1927, « Tristan Tzara parle à Integral », *Integral*, anul III, no. 12, aprilie, à la rubrique « Marchez au pas », pp. 6-7.
3. VORONCA, Ilarie, 1935, « Un poète roumain d'aujourd'hui : Lucian Blaga », *L'Européen*, vendredi 1er novembre, nr. 306, p. 10.
4. VORONCA, Ilarie, 1946, « Notes sur les traductions », *Cahiers France Roumanie*, nr. 2, janvier, pp. 27-30.

L. Ediții critice ale lui Ilarie Voronca:

1. VORONCA, Ilarie, 1972, *Act de prezență*, Dacia, Cluj.
2. VORONCA, Ilarie, 1996, *A doua lumină : proze*, ediție îngrijită, note și comentarii de Ion Pop, Minerva, București.

M. Volume și articole despre Ilarie Voronca :

1. BALOTĂ, Nicolae, 1997, « Ilarie Voronca », in *Arte poetice ale secolului XX*, Biblioteca pentru toți, editura Minerva, București, pp. 161-170.
2. BRUNEL, Pierre, 2007, « Un écrivain entre deux pays et entre deux langues : Ilarie Voronca », in : *Quaderns de Filologia. Estudis litteraris*, vol. XII, pp. 159-177.
3. CASSOU, Jean, 1933, « Ilarie Voronca : Ulysse dans la Cité, traduit du roumain par Roger Vailland (Kra) », à la rubrique « Poésie », *Les nouvelles littéraires, artistiques et scientifiques*, 04/29, p. 7.
4. CASSOU, Jean, 1934, « Patmos (Cahiers Libres) ; Poèmes parmi les Hommes (Cahiers du « Journal des Poètes ») », in *Les Nouvelles littéraires, artistiques et scientifiques*, Larousse (Paris), 11-03, p. 2.
URL :
<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k64522033/f3.image.r=patmos%20voronca?rk=42918;4> (consulté le 29/06/2017)
5. CIOCULESCU, Șerban, 1933, « Ilarie Voronca: Ulysse dans la cité, cu o prefață de G. Ribemont-Dessaignes (cronică literară) », *Adevărul*, 47, nr. 15105, 31 martie.
6. CIOPRAGA, Constantin, 1995, « Sacralizând poemul : Ilarie Voronca », in *Amfiteatru cu poeți*, Editura Junimea, Iași, pp. 408-420.
7. CROHMĂLNICEANU, Ov. S., 1974, « Ilarie Voronca », in *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol. II, Editura Minerva, pp. 405-420.
8. DAUPHIN, Christophe, 2011, *Ilarie Voronca : le poète intégral*, Rafael de Surtis, 2011.
9. *DICȚIONARUL LITERATURII ROMÂNE*, 2012, coordonator general Eugen Simion, Academia Română, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, pp. 793-797.
10. HELMAN, Arnold, 2001, « Ilarie Voronca și Paul Celan – două destine tragice », articole publicé dans *Caietele 'Viata Romaneasca'*, nr. 2.
11. IANCU, Carol, 2014, « Ilarie Voronca – poet al modernității și al iubirii », publicé dans la revue roumaine *Apostrof*, XXV, nr. 5 (288).
12. IANCU, Carol, 2014, « Ilarie Voronca, 12 scrisori inedite catre Saul Axelrud », *Apostrof*, XXV, 2014, nr. 5 (288).

13. LASCU, Mădălina, 2012, *Epistolar avangardist*, ed. întocmită și postf. de Mădălina Lascu ; cuv. înainte de Ion Pop, ed. a 2-a, București : Biblioteca Bucureștilor.
14. LOVINESCU, Eugen, 1981, « Ilarie Voronca », in *Istoria literaturii române contemporane*, vol. II, Editura Minerva, București, pp. 321-322.
15. MINCU, Marin, 2006, *Avangarda literară românească*, ediția a III-a, revăzută și adăugită, studio introductiv, antologie și note bibliografice de Marin Mincu; traducerea textelor din limba franceză de Ștefania Mincu, Pontica, 2006, pp. 121-130.
16. PERPESSICIUS, 1976, « Ilarie Voronca: *Brățara nopților*, poezii », in *Mențiuni Critice*, antologie și prefață de Eugen Simion, Editura albatross, pp. 47-51.
17. PETROȘEL, Daniela, 2011, « Ilarie Voronca. Poezie și tehnologie în avangarda românească », *Philologica Jassyensia*, VII, nr. 1 (13), pp. 215-221.
18. POP, Ion, 2007, *A scrie și a fi : Ilarie Voronca și metamorfozele poeziei*, Cartea Românească.
19. PETROVEANU, M., 1966, « Arta imaginii », in *Studii literare*, editura Pentru Literatură, București, pp. 222-236.

N. Volume și articole generale:

1. ARGHEZI, Tudor, *Cuvinte potrivite*, Fundația Culturală Principele Carol, 1927.
2. BACOVIA, George, *Plumb*, cu o prefață de Mircea Anghelescu, ediție critică, postfață, table cronologic, note, comentarii, referințe istorico-literare, indici și bibliografie de Ion Nistor, București, Albatros, 1998.
3. BERNARD A., Jean-Pierre, 1991, *Paris Rouge, 1944-1964, Les communistes français dans la capitale*, Editions Champ Vallon.
4. BUD, Crina, 2014, *Literatura română în Franța. Configurări critice în context european*, Editura Muzeului Național al Literaturii Române.
5. *CAHIERS FRANCE ROUMANIE*, nr. 2, janvier 1946, pp. 22-39.
6. CĂLINESCU, Matei, 1972, *Conceptul modern de poezie*, București, Editura Eminescu.
7. CERNAT, Paul, 2007, *Avangarda românească și complexul periferiei : primul val*, București, Editura Cartea Românească.

8. CIOCULESCU, Șerban, 1935, « Aspecte lirice contemporane », *Revista Fundațiilor Regale*, 02, nr. 6, 1 iunie.
9. CIORAN, Emil, 1997, *Exerciții de admirație. Eseuri și portrete*, traducere de Emanoil Marcu, Ediția a doua, revazută, Humanitas, București.
10. CONSTANTINESCU, Cătălina, 2003, *Mișcarea de la 'Unu': sinteză de avangardism românesc*, Pitești, Editura Electus.
11. DRAGOMIRESCU, Gh. N., 1975, *Mică enciclopedie a figurilor de stil*, Editura științifică și enciclopedică, București.
12. EMINESCU, Mihai, 2001, *Poésies/ Poezii, I, Comment lire Eminescu en français* par Miron Kiropol, Albatros.
13. FEIWEL, Berthold, 1902, *Lieder des Ghetto*, Calvary, Berlin. URL: <https://archive.org/stream/liederdesghettoa00roseuoft#page/n3/mode/2up> (consulté le 07/09/ 2016)
14. PHILIPPIDE, Al., 1927, « Prières », *Integral*, nr. 10, III, janvier.
15. PHILIPPIDE, Al., 1939, *Visuri în vuietul vremii*, Editura pentru literatură și artă.
16. GHIȚĂ, Bogdan, 2011, *Eugène Ionesco : un chemin entre deux langues, deux littératures*, preface de Irina Mavrodin, L'Harmattan, 2011.
17. GOURMONT, Remy de, 1905, « L'œil de Claude Monet », in *Promenades philosophiques*, Paris, Mercure de France, pp. 220-225.
18. HAVARD, Anne-Marie, 2011, « Le Grand Jeu, entre **illu**sio et lucidité », *CONTEXTES* [En ligne], 9 | 2011.
URL : <http://contextes.revues.org/4844> (consulté le 05/11/2016)
19. IANCU, Carol, 2004, *Lupta internațională pentru emanciparea evreilor din România. Documente și mărturii, vol. I (1913-1919)*, de Carol Iancu, Editura Hasefer, București, traducere de Țicu Goldstein.
20. IOSIF, B., « Măcelul », *Adam*, I, nr. 1, 15 aprilie 1929, pp. 7-13 ; B. Iosif, « Eliezer Steinberg al nostru », *Adam*, IV, nr. 49, 15 mai 1932, pp. 1-3 ; B. Iosif, « Messer Guido », lui S. Schmidt, *Adam*, IV, nr. 53, 15 septembrie 1932, pp. 8-17 ; B. Iosif, « Povara dialecticei », *Adam*, V, nr. 63, 15 august 1933.
21. IOSIF, B., 1934, *Nostalgia ghetoului evreesc : opera lui Iacob Groper, ca reflex al ființei evreilor din România*, Cultura Poporului, București.

22. JUIN, Hubert, « Scrisoare din Paris », *Viața Românească*, nr. 12, decembrie 1957, anul X, pp. 191-196; nr. 2, februarie 1958, anul XI, pp. 171-174; nr. 4, aprilie 1958, anul XI, pp. pp. 188-195.
23. JUIN, Hubert, 1958, *Poèmes roumains. Des origines à nos jours*, Editions Hautefeuille, Paris.
24. *L'HOMME LIBRE*, seizième année, n. 4324, vendredi 25 mai 1928.
URL :
<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k75965636/f2.image.r=lucien%20peyrin?rk=3540790;0> (consulté le 08/11/2016)
25. MAURRAS, Charles, 1912, *Anthinea, D'Athènes à Florence*, Paris, F. Juven, s.d. 1901 ; nouvelle édition Paris H. Champion.
26. MAVRODIN, Irina, 1982, *Poietică și poetică*, București, Editura Univers.
27. *MERCURE DE FRANCE* 1933, /04/15, p. 496.
URL :
<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k2021580/f250.image.r=ilarie%20voronca%20Mercure%20de%20France> (consulté le 08/11/2016)
28. MESCHONNIC, Henri, 1970, *Pour la poétique I, essai*, Gallimard.
29. MINULESCU, Ion, 1911, « Română Nordică », in *Viata românească*, VI, nr. 2, februarie 1911. Ce texte a été inclus par l'auteur dans le recueil *De vorbă cu mine însumi*, Editura Stud de Arte Grafice, Albert Baer, București, 1913.
30. MORAR, Ovidiu, 2005, *Avangardismul românesc*, București, Editura Ideea Europeană.
31. *PARIS-SOIR*, 1928, mardi 12 juin, 1928, p. 2.
URL :
<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k7641084z/f2.image.r=roger%20vailland> (consulté le 08/11/2016)
32. PÎRGHIE, Cosmin, 2015, « Roger Vailland : figura unui simplist », *Dacia Literară*, nr. 3 (137)/ toamnă.
33. PETR, Christian, 2011, « Roger Vailland communiste, ou l'importance d'être constant », *Itinéraires* [En ligne], 2011-4 | 2011, URL: <https://itineraires.revues.org/1371> (consulté le 05/11/2016)
34. POP, Ion, 1969, *Avangardismul poetic românesc*, București, Editura pentru Literatură.

35. RÉGNIER, Henri de, 1911, *Le miroir des heures*, 1906-1910, sixième édition, Paris, Mercure de France.
URL : https://fr.wikisource.org/wiki/Livre:R%C3%A9gnier_-_Le_Miroir_des_heures,_1911.djvu (consulté le 12/07/2017)
36. *REVUE D'HISTOIRE LITTÉRAIRE DE LA FRANCE*, juillet/août 1986, 86e année, n. 4, p. 799-800.
URL :
<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k5652556j/f161.image.r=roger%20vailland> (consulté le 08/11/2016)
37. *REVUE DU VRAI ET DU BEAU: LETTRES ET ARTS*, Paris, 1928,
URL:
<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k6417413m/f23.image.r=la%20confession%20d'un%20candelabre%20zissu> (consulté le 10/06/2017)
38. ROMAN, Andreea, 2010, *Literatura Romana/Littérature Roumaine*, vol. III, L'entre-deux-guerres, Non Lieu.
39. *RUMĂNICHE DICHTER : EINE ANTHOLOGIE ZEITGENÖSSISCHER LYRIK*, 1932, Übersetzt und Herausgegeben vom Zoltan Franyó, Genius-Verlag, Timisoara.
40. SRAJE, Mihail, 1973, *Dinçionar de speudonime, alonime, anagrame, asteronime, criptonime ale scriitorilor și publiciştilor români*, Editura Minerva, București.
41. ŞESTOV, Lev, 1993, *Începuturi și sfârșituri*, Iași, Institutul European.
28. THÉVENIN, Léon, 1924, « Le mouvement littéraire en Roumanie », à la rubrique Littératures étrangères, *Comoedia*, 18me Année, n. 4344, jeudi 13 novembre. URL :
<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k7654610x/f3.image.r=le%20mouvement%20litteraire%20en%20roumanie?rk=21459;2> (consulté le 08/11/2016)
29. TORDEUR, Pol, 1992, « Réflexions sur la rime », publié dans la revue d'études latines *Latomus*, T. 51, Fasc. 2 (Avril-Juin), Société d'Études Latines de Bruxelles, pp. 315-328.
30. VAILLAND, Roger, 1933, « La Visirova ou des Folies Bergères jusqu'au trône », *Paris-soir*, 07/22.
URL:
<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k7640602v/f2.image.r=Roger%20Vailland%20Nous%20%C3%A9tions%20en%20Roumanie?rk=42918;4> (consulté le 05/11/2016)

31. VAILLAND, Roger, 1988, *Le Surréalisme contre la Révolution*, Éditions Complexe.

32. VIRMAUX, Alain, 2006, « En marge du Grand Jeu : le groupe Discontinuité (Adamov, Sernet, Bouilly) », in *Le Grand Jeu en mouvement*, sous la direction d'Olivier Penot-Lacassagne et Emmanuel Rubio, L'Age d'Homme, Lausanne.

O. Studii traductologice :

- Traducerea poetică

1. *ATELIER DE TRADUCTION*, 2004, « III. DOSSIER : TRADUIRE LA POÉSIE » (p. 33-59), nr. 1, Editura Universității din Suceava.
2. BENSIMON, Paul, 1999, « Figure, figuralité, dé-figuration, sur-figuration : aspects de la traduction poétique », *TTR : traduction, terminologie, rédaction*, vol. 12, n° 1, p. 57-89.
3. BERMAN, Antoine, 1995, *Pour une critique des traductions : John Donne*, Paris, Éditions Gallimard, « Bibliothèque des idées ».
4. BERZ, Carole Birkan-, 2015, « HopkinsHopkinsTraduire le rythme non iambique », *Palimpsestes* [Online], 27 | 2015, Online since 01 December 2016, connection on 01 February 2017. URL : <http://palimpsestes.revues.org/2044> ; DOI : 10.4000/palimpsestes.2044 (consulté le 10/02/2017)
5. BONNEFOY, Yves, 2000, *La communauté des traducteurs*, Presses Universitaires de Strasbourg.
6. BONNEFOY, Y., 2004, «La traduction de la poésie», in R. ASCARELLI, P. PELLINI, p. 62-80.
7. BRISSET, Annie, 1999, « Traduire le texte dans son projet. Le littéralisme est soluble dans la poésie moderne : Auden », *TTR : traduction, terminologie, rédaction*, vol. 12, n° 2, p. 39-56.
8. CONSTANTINESCU, Muguraș, 2009, « La traduction littéraire en Roumanie au XXIe siècle: quelques réflexions », *Meta*, vol. 54, n. 4, p. 880. URL : <https://www.erudit.org/revue/meta/2009/v54/n4/038909ar.pdf> (consulté le 15/02/2017)

9. CONSTANTINESCU, Muguraș, 2013, « Traduire l'« espace poétique » d'Henri Michaux et Yves Bonnefoy », chapitre dans le livre : *Pour une lecture critique des traductions : réflexions et pratiques*, L'Harmattan, p. 153.
10. DOINAȘ, Ștefan Augustin, 1974, *Orfeu și tentația realului*, București, Editura Eminescu.
11. DOINAȘ, Ștefan Augustin, 1988, *Atlas de sunete fundamentale*, traduceri, prefață și postfață de Ștefan Augustin Doinaș, Editura Dacia, Cluj-Napoca.
12. ELLRODT, Robert, 2008, « Comment traduire la poésie ? », *Palimpsestes* [En ligne], Hors série | 2006, p. 3, mis en ligne le 01 septembre, consulté le 30 septembre 2016. URL : <http://palimpsestes.revues.org/247> ; DOI : 10.4000/palimpsestes.247 (consulté le 11/02/2017)
13. JAKOBSON, Roman, 1963, *Essais de linguistique générale*, traduction Nicolas Ruwet, Éditions de Minuit, Paris, p. 86.
14. LOMBEZ, Christine, 2003, « Traduire en poète. Philippe Jaccottet, Armand Robin, Samuel Beckett », *Poétique*, 3 (n° 135), p. 355-379. DOI 10.3917/poeti.135.0355
15. LOMBEZ, Christine, 2003, *Transactions secrètes : Philippe Jaccottet poète et traducteur de Rilke et Hölderlin*, Artois Presses Université.
16. LOMBEZ, Christine, 2009, *La traduction de la poésie allemande en français dans la première moitié du XIXe siècle. Réception et interaction poétique*, Niemeyer, coll. « Communicatio », Tübingen.
17. MAVRODIN, Irina, 2006, « Lectură plurală, ambiguitate », article qui peut être trouvé dans le livre *Despre traducere literal și în toate sensurile*, Scrisul Românesc, Craiova, 2006, pp. 20-22 ; traduit du roumain en français par Raluca-Nicoleta Balățchi, en revue *Atelier de Traduction*, n°19, Editura Universității, Suceava, 2013, pp. 101-103.
18. MAVRODIN, Irina, 2006, « Traducând un poem de Tristan Tzara (sau când literaritatea coincide cu literalitatea) », publié dans le livre *Despre traducerea literal și în toate sensurile*, Editura Scrisul românesc, Craiova, noiembrie.
19. MEJRI, Salah, 2000, « Traduction, poésie, figement et jeux de mots », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, vol. 45, n° 3, p. 412-423.
20. MESCHONNIC, Henri, 1995, « Traduire ce que les mots ne disent pas, mais ce qu'ils font », *Meta*, vol. 40, nr. 3.
21. MESCHONNIC, Henri, 1999, *Poétique du traduire*, Éditions Verdier/ poche, p. 98.

22. MICLĂU, Paul, 1983, *Signes Poétiques*, Editura didactică și pedagogică, București.
23. MONETTE, Pierre, 2009, « Un poète et son traducteur, le traducteur et ses poèmes », *Entre les lignes : le plaisir de lire au Québec*, vol. 5, n° 2, p. 32-33.
24. MUNTANER, Jaume Peres, 1993, « La traduction comme création littéraire », *Meta*, vol. 38, n. 4, traduction de Brigitte Lepinette.
25. ORTEGA, Elisa Martín, 2014, « Trois poèmes des Fleurs du mal en espagnol : un exercice de traduction comparée », *Revue italienne d'études françaises* [En ligne], 4 | 2014, p. 2, mis en ligne le 15 décembre, consulté le 30 septembre 2016. URL : <http://rief.revues.org/613> ; DOI : 10.4000/rief.613 (consulté le 10/02/2017)
26. ROESLER, Stéphanie, 2006, « Au-delà des figures, les êtres : Shakespeare et Yeats traduits par Yves Bonnefoy », *TTR*, 191: 97–121.
27. ROESLER, Stéphanie, 2014, « Relectures et traductions de Hamlet de Shakespeare par Yves Bonnefoy: de la ré-énonciation à la création, *TTR*, vol. 27, n.1, p. 55.
28. VILLANI, Sergio, 1994, « Entretien avec Yves Bonnefoy sur la traduction poétique » p. 73, URL : <http://litte.journals.yorku.ca/index.php/litte/article/viewFile/27282/25146> (consulté le 13/02/2017)
29. TALENS, Jenaro, 1993, « L'écriture qu'on appelle traduction », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, vol. 38, n° 4, p. 630-636.
30. TOURNIER, Michel, 1977, *Le Vent Paraquet*, Gallimard, Paris, p. 207.
31. VIGNEAULT, Erik, 1999, « Herméneutique et traduction poétique : quelques remarques », *TTR*, vol. 12, nr. 2.
32. VISCHER, Mathilde, 2009, *La traduction, du style vers la poétique : Philippe Jaccottet et Fabio Pusterla en dialogue*, Éditions Kimé, Paris.
33. VISCHER, Mathilde, 2012, « De *Qualunque sia il nome* à *Quel que soit le nom* de Pierre Lepori: une expérience de traduction », article publié dans le livre *Les mouvements de la traduction: réceptions, transformations, créations*, Annick Ettlín et Fabien Pillet [éds], MétisPresses.
34. XIAOYI, Yuan, 1999, « Débat du siècle : fidélité ou recréation », *Meta*, vol. 44, nr. 1, mars, p. 71, URL : <https://www.erudit.org/en/journals/meta/1999-v44-n1-n1/004633ar/> (consulté le 02/01/2017)

- **Autotraducerea poetică**

1. *ATELIER DE TRADUCTION*, 2007, « III. DOSAR : AUTOTRADUCEREA » (p. 51-231), nr. 7, Editura Universității din Suceava.
2. CHETRARIU, Anca Andreea, 2011, « L'autotraduction – une réécriture? Le cas d'Irina Mavrodin », article présenté dans la cadre de la Conférence internationale « Traduction et Francophonie », les 16-17 mai 2011, Suceava, Roumanie, p. 6, URL : http://doctorat2010.usv.ro/art_doctoranzi/89/chetrariu_suceava_2011.pdf (consulté le 10/03/2017)
3. CONSTANTINESCU, Muguraș, 2009, « Irina Mavrodin sur l'autotraduction », *Quaderns*, Rev. trad. 16.
4. DRÉZEN, Youenn, 2005, *Palimpsestes franco-bretons : L'autotraduction de Nicole Le Dimma*, L'Harmattan.
5. LOMBEZ, Christine, 2012, « Quand les poètes s'autotraduisent: un cas limite de traduction littéraire? », *Les mouvements de la traduction*, Annick Ettlin et Fabien Pillet (éds.), MetisPresses.
6. LOMBEZ, Christine, 2016, « Poésie et autotraduction », in *L'autotraduction littéraire: perspectives théoriques*, sous la direction d'Alessandra Ferraro et Rainier Grutman (dir.), Garnier, Paris
7. MAVRODIN, Irina, 2007, « L'autotraduction : une œuvre nonsimulacre », *Atelier de traduction*, nr. 7/ 2007, dossier : « L'autotraduction », Editura Universității Suceava.
8. MONTINI, Chiara, 2006, « Traduire le bilinguisme: l'exemple de Beckett », *Littérature*, 1 n° 141, p. 101-114. DOI : 10.3917/litt.141.0101
9. MONTINI, Chiara, 2013, « Exil et retour: Beppe Fenoglio et l'entre-deux de l'autotraduction », dans *Autotraduction aux frontières de la langue*, Limoges, Éditions Lambert-Lucas.
10. SPERTI, Valeria, 2016, « La traduction littéraire collaborative entre privilège auctorial et contrôle traductif », in *L'autotraduction littéraire: perspectives théoriques*, sous la direction d'Alessandra Ferraro et Rainier Grutman (dir.), Garnier, Paris.
11. WANDRUSZKA, Mario, 1972, « Le bilinguisme du traducteur », *Langages*, 7e année, nr. 28.

• **Istoria și teoria traducerii și autotraducerii :**

1. BALLARD, Michel, 1992, *De Cicéron à Benjamin. Traducteurs, traductions, réflexions*, Lille, P.U.L., 3e trim.
2. BALLARD, Michel, 2007, *Commentaire de traduction anglaise*, Armand Colin.
3. BENSIMON, Paul, 1999, « Ces métaphores vives... La traduction des adjectives composés métaphoriques », *Palimpsestes*, n° 2, Presses de la Sorbonne Nouvelle.
4. BERMAN, Antoine, 1984, *L'Épreuve de l'étranger : culture et traduction dans l'Allemagne Romantique*, Gallimard.
5. BERMAN, Antoine, 1989, « La traduction et ses discours », *Meta*, Volume 34, Number 4, December.
6. BERMAN, Antoine, 1999, *La traduction et la lettre de l'Auberge du lointain*, Éditions du Seuil, Paris.
7. BERMAN, Antoine, 2001, « Au début était le traducteur », *TTR*, vol. 14, no. 2.
8. CATFORD, John C., 1965, *A Linguistic Theory of Translation: an Essay on Applied Linguistics*, London: Oxford University Press.
9. CHARRON, Marc, 2001, « Berman, étranger à lui-même ? », *TTR*, vol 14, nr. 2.
10. CONSTANTINESCU, Muguraș, 2002, *Pratique de la traduction*, Editura Universității din Suceava.
11. CONSTANTINESCU, Muguraș, 2005, *La Traduction entre Pratique et Théorie*, Editura Universității din Suceava.
12. CONSTANTINESCU, Muguraș, 2005, « Entretien avec Henri Meschonnic sur la poétique du traduire » in *Atelier de traduction* No. 3, Editura Universității Suceava, pp. 9-12.
13. CONSTANTINESCU, Muguraș, 2013, *Pour une lecture critique des traductions – réflexions et pratiques*, Editions de l'Harmattan, Paris.
14. CONSTANTINESCU, Muguraș, 2013, „Entretien Lance Hewson (Suisse) avec Muguraș Constantinescu (Roumanie)”, *Atelier de traduction*, numéro 19 / 2013, Editura Universității Suceava.
15. CONSTANTINESCU, Muguraș, 2014, « L'histoire des traductions en tant que séquence de l'histoire de la littérature : sur les diverses formes de traductions de la poésie en roumanie en français au XXème siècle – le mouvement avant-gardiste » , *EURESIS – Cahiers roumains d'études littéraires et culturelles/ Romanian Journal of Literary and Cultural Studies*, editor Institutul Cultural Român, coord. Mircea Martin.

16. CONSTANTINESCU, Muguraş & BALAŢCHI, Raluca-Nicoleta, 2014, *Critique des traductions Repères Théoriques et pratiques*, Cluj-Napoca, Casa Cărţii de Ştiinţă.
17. DELISLE, Jean (coord.), 1999, *Terminologie de la Traduction, Translation Terminology, Terminología de la Traducción, Terminologie der Übersetzung*, Jean Delisle, Hannelore Lee- Jahnke and Monique C. Cormier (eds), Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.
18. DELISLE, Jean, 2001, « L'évaluation des traductions par l'historien », *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, vol. 46, n° 2, p. 216.
19. DELISLE, Jean, 2003, *La traduction raisonnée. Manuel d'initiation à la traduction professionnelle de l'anglais vers le français*, Collection Pédagogie de la traduction, 2e édition, Presses de l'Université d'Ottawa.
20. GAMBIER, Yves, 1977, « La traduction et ses dimensions transformatrices », *Meta*, vol. 22, nr. 4.
21. GRUTMAN, Rainier, 2015, « Francophonie et autotraduction », in *Interfrancophonies*, nr.6, « Regards croisés autour de l'autotraduction, pp. 1-17.
22. GUIDÈRE, Mathieu, 2010, *Introduction à la traductologie. Penser la traduction : hier, aujourd'hui, demain*, 2e édition, De Boeck.
23. HEWSON, Lance, 2004, « Sourcistes et cibles » in *Correct / incorrect (Études réunies par Michel Ballard et Lance Hewson)*, Artois Presses Université, pp. 123-132.
24. HEWSON, Lance, 2009, « Brave New Globalized World? Translation Studies and English as a Lingua Franca », *Revue française de linguistique appliquée* /1 (Vol. XIV), p. 109-120.
25. HEWSON, Lance, 2014, « L'adaptation larvée : trois cas de figure », *Palimpsestes*, URL : <http://palimpsestes.revues.org/1596> ; DOI : 10.4000/palimpsestes.1596, p. 105-116.
26. HEWSON, Lance, 2014, « Baba, Bouillie, brouet : les dangers de l'hybridité », *Atelier de traduction*, nr. 22/2014, dossier : « La dimension culturelle du texte en traduction II », sous la coordination de Muguraş Constantinescu et Raluca-Nicoleta BalaŢchi, p. 30.
27. JAKOBSON, Roman, 1963, *Essais de linguistique générale*, Les Éditions de Minuit, Paris.
28. JENNY, Laurent (2003). « Versification », *Méthodes et problèmes*. Genève: Dpt de français moderne,

<http://www.unige.ch/lettres/framo/enseignements/methodes/versification/> (consulté le 10/02/2017)

29. LADMIRAL, Jean-René, / MESCHONNIC, Henri, 1981, « Poétique de... / Théorèmes pour... la traduction », in *Langue française* No. 51, Éditions Larousse, Paris, pp. 3-18.
30. LSDMIRAL, Jean René, 1990, « La traduction prolifère ? Sur le statut des textes qu'on traduit », *Meta*, vol. 35, nr. 1.
31. LSDMIRAL, Jean-René, 1994, *Traduire : théorèmes pour la traduction*, Éditions Gallimard.
32. LADMIRAL, Jean René, 1995, « Traduire, c'est-a-dire... Phénoménologies d'un concept pluriel », *Meta*, vol. 40, nr. 3.
33. LEDERER, Marianne, 1994, *La traduction aujourd'hui. Le modèle interprétatif*, Paris, Hachette, « collection F ».
34. LUNGU-BADEA, Georgiana, 2013, *Idei și metaidei traductive românești (secolele XVI-XXI)*, Editura Eurostampa, Colecția Metalepsis, Timișoara.
35. LUNGU-BADEA, Georgiana, 2006, *Repertoriul traducerilor românești din limbile franceză, italiană, spaniolă (secolele al XVIII-lea și al XIX-lea) Studii de istorie a traducerii (II)*, Editura Universității de Vest, Timișoara.
36. MASSON, J.-Y., 1992, « Autour de Rilke », in *8e Assises de la traduction poétique*, Arles 1991, Arles, Actes Sud.
37. MAVRODIN, Irina, 2006, *Despre traducere literal și în toate sensurile*, Scrisul Românesc, Fundația-Editura, Craiova.
38. MAVRODIN, Irina, 2012, *Échiquier: essays de poïétique/ poétique*, Timpul.
39. MESCHONNIC, Henri, 1974, « Fragments d'une critique du rythme », In: *Langue française*, n°23.
40. MESCHONNIC, Henri, 1982, *Critique du rythme. Anthropologie historique du langage*, Lagrasse, Verdier.
41. MOUNIN, Georges, 1955, *Les belles infidèles. Essai sur la traduction*, Cahiers du Sud.
42. MOUNIN, Georges, 1963, *Les Problèmes théoriques de la traduction*, Paris, Gallimard.
43. NIDA, Eugene A., 2004, *Traducerea sensurilor*, traducere și prefață de Rodica Dimitriu, Editura Institutul European.
44. ODOBESCU, Alexandru, 1924, *Condițiunile unei bune traduceri*, Colecția Căminul.

45. OSEKI-DÉPRÉ, Inês, 1999, *Théories et pratiques de la traduction littéraire*, Éd. Armand Colin, Paris.
46. OUSTINOFF, Michaël, 2001, *Bilinguisme d'écriture et auto-traduction. Julien Green, Samuel Beckett, Vladimir Nabokov*, L'Harmattan.
47. RICOEUR, Paul, 2004, *Sur la traduction*, Paris, Bayard.
48. SELESKOVITH, D., Lederer, M., 1984, *Interpréter pour traduire*, Paris, Didier érudition.
49. STEINER, George, *După Babel. Aspecte ale limbii și traducerii*, traducere de Valentin Negoită și Ștefan Avădanei, prefață de Ștefan Avădanei, București, Editura Univers, 1983.
50. TABER, Charles R., 1972, « Traduire le sens, traduire le style », *Langages*, 7e année, no. 28, 1972, pp. 55-63. URL : http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/lgge_0458-726X_1972_num_7_28_2098
51. VINAY & DARBELNET, 1958, *Stylistique comparée du français et de l'anglais*, P. Didier & Montréal, Beauchemin.
52. VINAY, Jean-Paul, 1969, « La traduction littéraire, est-elle un genre à part ? », *Meta*, vol. 14, nr. 1.
53. WUILMART, Françoise, 1990, « Le traducteur littéraire : un marieur empathique de cultures », *Meta*, vol. 35, nr. 1.
54. WUILMART, Françoise, 1994, « La traduction littéraire : son « européanisation », sa didactique », *Meta*, Volume 39, Number 1.

P. Site

1. <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k65339520/texteBrut> (consulté le 05/11/2016)